

Socialistické brzdenie vývoja

Rudolf Steiner

prvý krát zverejnené v časopise „Trojčlennosť sociálneho organizmu“ v septembri 1919

z nemeckého originálu preložil Andrej Szolgay

Idey, ktoré zohľadňujú realitu a sú v súlade s podmienkami, za ktorých môžu ľudia spolunažívať duchovne, politicky a hospodársky, pramenia z nepokojných požiadaviek ľudstva súčasnosti. Sú prehlúsené inými ideami, ktoré sú v oboch smeroch odcudzené životu. Ľudia túžiaci po tom, aby sa z doterajších životných pomerov dostali do nejakých nových, alebo tí, ktorí sú už fakticky vytrhnutí z týchto pomerov vďaka svetovým udalostiam – oni boli natoľko vzdialení od síl, ktoré tieto pomery nechali vyjsť na povrch historického diania, že im celkom chýba vhl'ad do podstaty pôsobenia a významu týchto síl. Proletárske masy túžia – vychádzajúc z matného vedomia – po zmene tých životných pomerov, do ktorých sa vidia byť vsadení, a v ktorých vidia pôsobenie kapitalistických síl spravujúcich moderné hospodárstvo. Avšak doterajšou formou ich práce v tomto hospodárskom živote neboli zasvätení do spôsobu, akým účinkujú tieto sily. Preto nedokážu dospieť k plodným predstavám o tom, ako by mal účinok týchto síl podstúpiť premenu. A intelektuálni vodcovia a agitátori proletárskych mas sú oslepení teoreticko-utopickými ideami, ktoré celkovo pochádzajú zo sociálnej vedy orientujúcej sa na hospodárske názory naliehavo vyžadujúce zmenu. Títo agitátori si takmer vôbec nie sú vedomí toho, že o politike, hospodárstve a duchovnom živote nemajú žiadne iné myšlienky, ako tie pochádzajúce od „buržoázných mysliteľov“, proti ktorým oni bojujú, a že v podstate sa nesnažia o nič iné, ako o to, aby nechali uskutočňovať doterajšie myšlienky, avšak nie tými ľuďmi, ktorí ich uskutočňovali doteraz, ale nejakými inými. Lenže tým, že to staré bude vykonávané inými ľuďmi trochu iným spôsobom ako predtým, nevznikne nič skutočné nového.

K „starým myšlienkam“ patrí to, keď niekto chce hospodársky život ovládať politicko-právnymi mocenskými prostriedkami. Je to „starou myšlienkou“ preto, lebo to priviedlo veľkú časť ľudstva do situácie, ktorej neudržateľnosť reálne ukázala svetová vojnová katastrofa. Nová myšlienka, ktorou musí byť táto stará nahradená, je: oslobodenie hospodárskej správy od akéhokoľvek politicko-právneho mocenského tlaku, vedenie hospodárstva podľa smerníc, ktoré vyplývajú len z prameňov hospodárstva a záujmov, ktoré s nimi súvisia.

Človek si predsa nedokáže predstaviť nejakú podobu hospodárskeho života bez toho, aby hospodáriaci ľudia organizovali tento život do politicko-právnych vzťahov – takú námietku vznášajú ľudia, ktorí predstierajú vieru, že ten, kto hovorí o trojčlennosti sociálneho organizmu, nemá žiadne pochopenie pre takú

samozrejmosť. Popravde však ten, kto vznáša túto námietku, nechce získať žiadne pochopenie pre to, aký významný dosah musí mať pre premenu hospodárskeho života to, keď v ňom vládnuce politicko-právne názory a inštitúcie nebudú spravované v rámci hospodárstva samotného a podľa jeho záujmov, ale prostredníctvom nejakého vonkajšieho vedenia určovaného len na základe stanovísk ležiacich v oblasti úsudku každého dospelého človeka. V čom spočíva dôvod toho, že ani mnohí socialisticky zmýšľajúci nechcú také pochopenie získať? Spočíva v tom, že oni si síce skrze svoju účasť na politickom živote vytvorili predstavy o spôsobe politicko-právneho riadenia hospodárskeho života, ale nie o usporiadaní hospodárskych síl samotných. Preto si dokážu predstaviť také hospodárenie, ktorého vedenie podľa by postupovalo politicko-právnych princípov spravovania, avšak nie také, ktoré sa riadi na základe vlastných predpokladov a potrieb, a do ktorého pôsobia z inej strany pochádzajúce právne ustanovenia. V načrtnutej situácii je väčšina proletárskych vodcov a agitátorov. Ak proletárske masy nemajú vďaka vyššie uvedeným skutočnostiam dostatočné pochopenie nožnej podoby premeny hospodárskeho života, tak ani proletársky vodcovia na tom nie sú lepšie. Odcudzujú sa takému pochopeniu tým, že celé svoje myslenie nevedia vymaniť z politického okruhu.

Dôsledkom zapriahnutia myslenia do jednostrannej politikosti je spôsob, akým ľudia chcú na rôznych miestach povolať k životu inštitúcie podnikových rád. Úsilie o takú inštitúciu sa v súčasnosti musí realizovať buď v zmysle načrtnutého „nového myslenia“, alebo bude všetka práca využitá na toto úsilie premrhaná. „Nová myšlienka“ si však vyžaduje, aby ľudia nechali vo forme podnikových rád vzniknúť prvú inštitúciu, o ktorú sa nestará „štát“, ktorá sa môže utvoriť na základe čisto hospodárskeho myslenia osôb podieľajúcich sa na hospodárskom živote. A takému telesu bude prenechané dávanie podnetov asociáciám, prostredníctvom ktorých sa má odteraz uskutočňovať sociálne spolupôsobenie v hospodárstve, ktoré bolo predtým vytvárané egoistickou súťažou jednotlivcov. Záleží na slobodnom sociálnom združovaní jednotlivých produkčných a konzumných odvetví, nie na centralizovanej správe majúcej za východiská politické stanoviská. Ide o podporovanie hospodárskej iniciatívy pracujúcich ľudí prostredníctvom takéhoto združovania a nie o poručníctvo úradov nižšej a vyššej úrovne. Nie je veľký rozdiel v tom, či správa vychádzajúca z politických stanovísk bude štátnym zákonom rozprestrená ponad hospodársky život alebo či ľudia vymyslia taký „systém rád“ pre hospodárstvo, ktorý bude môcť myslieť a byť organizovaný len podľa politických stanovísk. Nech aj sú medzi tými naposledy uvedenými ľuďmi dokonca takí, ktorí teoreticky požadujú určitú samostatnosť hospodárskeho života – prakticky môže z ich požiadaviek vyplynúť len hospodársky systém, ktorý je zošňurovaný do politického systému, lebo je plánovaný na základe politického myslenia. Len vtedy človek premýšľa o takej inštitúcii spôsobom zodpovedajúcim súčasným životným podmienkam ľudstva, keď má presnú predstavu o tom, ako sa popri hospodárskom systéme má rozvíjať veci primeraný štátno-právny a duchovný článok sociálneho organizmu. Pretože človek si môže urobiť obraz samostatného hospodárskeho života len vtedy, keď v celkovej podobe sociálneho organizmu vidí na svojom správnom mieste to, čo nemá byť v hospodárskom kolobehu. Ak nerozpoznáva správne miesta pre rozvinutie duchovného a právneho života, tak bude vždy pokúšaný oboje nejakým spôsobom miešať s hospodárskym životom.